

Trond Gunnar Nordenstam

Lærebok i russisk

RUS1001 Innføringsemne i russisk: grammatikk

og

RUS1002 Innføringsemne i russisk: språkbruk

Innhold

<i>Leksjon</i>	<i>Innhold</i>	<i>Side</i>
	Forord	4
1	Bokstaver som ser kjente ut og betegner omtrent samme lyd som på norsk	5
2	Bokstaver som ser kjente ut og som betegner en liknende lyd som på norsk	6
3	Bokstaver som ser kjente ut, men som betegner en annen lyd enn på norsk	7
4	Bokstaver som ikke er kjente, men som betegner lyder vi har i norsk	9
5	To nye vokaler og l-lyden	12
6	Bokstavene som betegner vislelydene	13
7	To nye vokalbokstaver	16
8	Bokstaver uten egen lydverdi	18
9	Lydlære: vokalene	20
10	Lydlære: konsonantene	22
11	Det russiske alfabetet	25
13	Artikler. Trykk. Bekreftende setninger	26
14	Spørresetninger	27
15	Verb i presens	30
16	Mer om verb i presens. Как	32
17	Mer om verb. Konsonantveksling. Когда	35
18	Mer om verb. Refleksive verb	37
19	Substantivets kjønn	39
20	Preteritum	42
21	Substantiv i flertall. Eiendomspronomen i flertall	43
22	Uregelmessige substantiv. Чей	47
23	Adjektiv. Какой	50
24	Påpekende pronomen. Adverb	53
25	Introduksjon til verbets aspekt. Mer om verbbøyning	56
26	Lokativ. Ordstilling	58
27	Mer om lokativ	61
28	Mer om lokativ	63
29	Adjektiv i lokativ. Tallord	67
30	Lokativ flertall	69
31	Lokativ i tidsuttrykk	73
32	Akkusativ	76
33	Bevegelsesverb. Mer om akkusativ	81
34	Aspekt	85
35	Genitiv entall. 'Å ha'	88
36	Mer om genitiv	93
37	Akkusativ ved levende vesen	97

Forord

Denne læreboken er skrevet spesielt for innføringsemnene i russisk, RUS1001 og RUS1002, ved Universitetet i Oslo. Boken tar for seg de viktigste fenomenene innen russisk grammatikk og gir en helhetlig innføring i språket. I tillegg til grammatikk, inneholder hver leksjon lesetekster, henvisninger til oppgaver, samt oversettelsesøvelser. Noen av lesetekstene er sammenhengende tekster eller dialoger, andre er enkeltsetninger som illustrerer grammatiske fenomener. Mange ting gjentas flere ganger, dette gjelder spesielt gloser. Dette er ut fra prinsippet «повторение – мать учёния».

Følgende grammatiske fenomener er ikke behandlet i denne boken: substantivets deklinasjoner, bøyning av substantiv på -онок/-ёнок, substantiv på -ин, genitiv av hankjønnsord på -у, bøyning av etternavn, obligatorisk bruk av adjektivets kortform, possessive adjektiv og adjektiv med j-stamme, komparativ av typen бо́льший, ме́ньший, superlativ av typen бо́льше всего og -айший/ -ейший, bøyning av tallord, kollektivtall, ubestemte pronomen, né-pronomen, preteritum av verb på -нуть uten -л, konjunktiv, aspekt i imperativ, partisipper, gerundier. Disse temaene vil bli behandlet i emnene RUS1101 og RUS1102.

Strukturen i første del av denne boken (leksjon 1 – 12) bygger på strukturen på innledningskapitlene i Bjerkeng, Bräger, Nordenstam: *Sosedi I*. Resten av boken bygger i stor grad på Khavronina, Shiroshenskaya: *Russian in exercises («Русский язык в упражнениях»)*. Det er en rekke gjentakelser i boken. Dette er i tråd med overbevisningen at «повторение – мать учёния».

Glosene i leksjon 1 – 12 som ikke forekommer i resten av boken, er ikke pensum i RUS1001 og RUS1002, men benyttes kun for å illustrere lydlæren. Det vil allikevel bli gjort tilgjengelig en gloseliste i Fronter til denne delen.

Det er lest inn lydfiler til øvelsene i Del I og tekstene i del II. Disse gjøres tilgjengelig for studentene i Fronter. Spesiell takk til dem som har hjulpet til med innlesning av tekstene (Da innlesningen i skrivende stund ikke er ferdig, nevnes ingen navn da det ikke er klart hvem som kommer til å delta).

Stor takk til Margarita Kapstad som har lest hele manus og kommet med verdifulle innspill.

Eventuelle trykkfeil og andre feil er helt mitt eget ansvar.

Oslo august 2011

Trond Gunnar Nordenstam

I. Bokstaver og lyder

Leksjon 1

Bokstaver som ser kjente ut og som betegner omtrent samme lyd som på norsk.

1.1. Bokstavene a, к, м, o, т

A a, K к, M м, O o, T т

A uttales omtrent som norsk a i far.

K uttales som norsk k skap. Lyden skal uttales uten aspirasjon, dvs. uten luftutblåsning rett etter lyden.

M uttales som norsk m i mor.

O uttales omtrent som norsk å i såpe eller o i stökk. Russisk o uttales aldri som norsk o i sol.

T uttales som norsk t i stå. Lyden skal uttales uten aspirasjon, dvs. uten luftutblåsning rett etter lyden.

1.2. Øvelse

ka – ak, ma – am, ta – at, aka – ama – ata,

to – ot, mo – om, ko – ok, to – ta, mo – ma, ka – ko.

1.3. Håndskrift

Både stor og liten a skrives slik som vi skriver bokstavene på norsk:

A A A a a a. Aaaa.

Stor K skrives slik vi gjør det på norsk. Når det gjelder liten russisk к derimot, skal den ikke ”opp på loftet” slik som den latinske k, men er like lav som for eksempel a:

K K K к к к. Kar, kar.

Håndskrevet м starter alltid med en liten oppsving, en liten krok. Dette er helt nødvendig for å skille den fra andre bokstaver som vi kommer til senere. I midten av bokstaven går streken helt ned til linjen:

M M M м м м. Máma, Káma.

Både stor og liten o skriver vi normalt slik vi skriver bokstaven på norsk:

O O O o o o. Ou, mor.

Verken stor eller liten t skrives slik vi gjør det på norsk. Stor T skrives som norsk stor T, men med tre streker ned. Liten t skrives vanligvis slik vi skriver m på norsk:

T T T т т т. Ttau, kmo.

1.4. Trykk (betoning, aksent) og vokalreduksjon

I et russisk ord er det én stavelse som er trykksterk. Man sier også at stavelsen er betont eller aksentuert. Alle de andre stavelser i ordet er trykksvake (eller med andre ord ubetonte eller uaksentuerte). Vokalene i betonte, trykksterke, stavelser uttales betraktelig mer tydelig og mer distinkt enn i trykksvake stavelser. I trykksvake stavelser har vi vokalreduksjon, hvilket, som ordet sier, betyr at vokalen uttales redusert enn i trykksterke stavelser. Alle vokaler i trykksvake stavelser er kortere enn i trykksterke – de reduseres kvantitativt. Noen vokaler endrer også lydverdi i trykksvake stavelser – de reduseres kvalitativt.

Det finnes ingen klare regler for hvilken stavelse som bærer trykket i et gitt ord. Derfor markerer vi trykket med ´ over vokalen i den trykksterke stavelsen, og du må lære trykket når du lærer et nytt ord. Eksempelvis ligger trykket i ordene aráka og máma på a-en som har aksenttegnet: á. Vokalen ě er alltid trykksterk, og over ě markerer vi derfor ikke trykk. Heller ikke ved ord på én stavelse markeres trykket, da det er opplagt at den ene stavelsen som ordet består av må ha trykket.

I russisk er korte og lange vokaler ikke betydningsskillende som i norsk (f.eks: bane og banne), og alle vokalene er halvlange. Vokalen i det russiske ordet tak uttales derfor som en mellomting mellom vokalene i de norske ordene tak og takk.

1.5. Øvelse

Как, máma, Káma, Ом, ток, там, кто, маkáka, мак,
так, мат, atáka, такт, акт, то, тот, кок, кот, ком, том.

*Как, máma, Káma, Ом, ток, там, кто, маkáka,
мак, так, мат, atáka, такт, акт, то, тот,
кок, ком, кот, том.*

Leksjon 2

Vokaler som ser kjente ut og som betegner liknende lyd som på norsk.

2.1. Bokstavene e, ě

E e, Ě ě

E uttales i begynnelsen av ord og etter vokal omtrent som norsk je i jeger.

Ě uttales i begynnelsen av ord og etter vokal omtrent som norsk já i jále.

Ě skrives med de to prikkene i lærebøker i russisk, ordbøker og leksika, men i vanlig tekst i russiske aviser og bøker er de to prikkene ikke med. I denne boken er bokstaven ě alltid skrevet med de to prikkene. Ě har alltid trykk, derfor skriver vi normalt ikke aksenttegnet over denne bokstaven.

2.2. Øvelse

em – ëm – om, et – ët – ot, ek – ëk – ok,
kok – ëk, tot – ët, mom – ëm,
am – om, at – ot, ak – ok,
ek – ëk, em – ëm, et – ët,
ët – to, ëm – mo, ëk – ko.

2.3. Håndskrift

Både stor og liten e og ë skrives slik vi skriver e på norsk. Ë har to prikker over e-en:

Е Е Е е е е. Ем, наём.

Ë Ë Ë ë ë ë. Ёкает, еë.

2.4. Trykksvak (ubetont) a og o

Vi har nettopp sett at stavelser som ikke har trykk utsettes for vokalreduksjon. Vokalene uttales kortere enn i trykksterk stavelse. Vokalene o og a endrer i tillegg lydverdi i trykksvake stavelser. I trykksvake stavelser uttales a og å likt. I stavelser som befinner seg etter trykket, uttales de nærmest som en slapp e-lyd, som i norsk hoppe, danse. I lydskrift betegnes denne lyden med [ə]. Vi ser eksempler på dette i *ма́ма* [mámə] og *а́том* [átəm].

2.5. Øvelse

Em, наём, ёкает, еë, наём, ма́ма, а́том, ата́ка.

Ем, наём, ёкает, еë, наём, ма́ма, а́том, ата́ка.

Leksjon 3

Bokstaver som ser kjente ut, men som betegner en annen lyd enn på norsk.

3.1. Bokstavene в, н, р, с, у

В в, Н н, Р р, С с, У у

В uttales som norsk v i vase.

Н uttales som norsk n i nå.

Р uttales omtrent som r i standard østnorsk råttass. Р skal være energisk rullende. I russisk har vi ikke skarre-r.

С uttales som norsk s i såpe.

У uttales som norsk o i sol.

3.2. Øvelse

ва – во – ву, на – но – ну, ра – ро – ру,
са – со – су, ар – ор – ур, ан – он – ун,
ас – ос – ус, сва – сво – сву, арн – орн – урн.

3.3. Håndskrift

Både stor og liten v skrives slik vi vanligvis skriver b på norsk. Legg merke til at liten v vanligvis skrives med ”lukkede rundinger”:

В В В в в в. Вова, Эва.

Stor H skrives slik vi vanligvis skriver stor H på norsk. Liten h skrives slik som den store, men mindre. Den går ikke ”opp på loftet” som for eksempel norsk h:

Н Н Н н н н. Ната, Анна.

Både stor og liten p skrives vanligvis slik vi skriver p på norsk:

Р Р Р р р р. Роман, параван.

Både stor og liten russisk c skrives som norsk c:

С С С с с с. Самара, Аста.

У skrives normalt slik vi skriver y på norsk:

У У У у у у. Ус, сумма.

3.4. Harde og bløte konsonanter

Ved uttalen av russiske konsonanter er det i russisk viktig å lære seg forskjellen på harde og bløte konsonanter. Lydverdien til en konsonant kan være (mer eller mindre) som i vanlig standard østnorsk, eller lyden kan være palatalisert, bløt, dvs. tungen trykkes mot den harde ganen (palatum). Eksempel på palataliserte lyder i norsk har vi blant annet i trønderske dialekter, jf. uttalen av **han** og **mann** (i østnorsk) og ha^j**n** og ma^j**nn** i trøndersk. Slik ”trøndifisert” uttale kaller vi bløt, palatalisert eller muljert uttale. De aller fleste konsonantene i russisk foreligger i to utgaver, en vanlig, såkalt hard variant, som tilsvarer uttalen i østnorsk, og en bløt, ”trøndifisert” uttale som tilsvarer uttalen i trøndersk.

3.5. E og ë

E uttrykker i begynnelsen av et ord og når den står etter en vokal en kombinasjon av to lyder: j + e. På samme måte uttrykker også ë i begynnelsen av ord og etter vokal en kombinasjon av to lyder: j + å. Når disse vokalene står etter konsonant, får vi derimot ikke j-lyd, men i stedet bløtgjøres konsonanten som står rett foran vokalen. Konsonant som står foran e og ë uttales bløtt, på ”trøndersk måte” – altså uten j-lyd, men med bløt konsonant. Etter konsonant angir dermed e ikke j-lyd, men bløtgjøring (palatalisering) av foranstående konsonant + lyden [e]. Etter konsonant angir ë ikke j-lyd, men bløtgjøring (palatalisering) av foranstående konsonant + lyden [å].

3.6. Øvelse

то – тѐ, со – сѐ, но – нѐ, во – вѐ, мо – мѐ, ро – рѐ,
та – те, са – се, на – не, ва – ве, ма – ме, па – пе,
ýта – ýте, хот – нет, сун – сен, вот – вет.

3.7. Uttale av a og o i trykksvake stavelser

A og o som står i trykksvak posisjon uttales likt. I stavelsen rett foran trykket og som første lyd i et ord, uttales disse som en kort a-lyd, med lydskrift [ʌ]: *οκνή* [ʌknó]. I alle andre trykksvake stavelser, herunder stavelser etter trykket, uttales o og a som en slapp e-lyd: *άστμα*, med lydskrift: [ástmə].

3.8. E i trykksvake stavelser

E som står i trykksvak stavelse, uttales som en kort i-lyd: [ɪ]. Står den etter en konsonant, bløtgjøres denne konsonanten: *ветерán*. Står den i begynnelsen av et ord eller etter vokal, uttales i tillegg en j-lyd: *енót* [jɪnót], *мóет* [mójɪt].

3.9. Øvelse

Βόβα, Έβα, Ηάτα, Άнна, Ρομάν, καραβάν, Самάρα, Άστα, Ус, сýμμα, Μοσκβά, Ταμάρα, Амýρ, Βαρβάρα, Βέρα, Βένα, Τέμα, μοτόρ, ρομάνс, нет, танк, кάρта, τράκτορ, ρακέτα, нектάρ, τέμα, μετρό, τεάτρ, монтёр, ρεστοράн, метеόρ, άστμα, κάсса, μάσσα, кокс, старт, κόσμος, самова́р, семéстр, суп, тротуа́р, кондýктор.

*Βόβα, Έβα, Ηάτα, Άнна, Ρομάν, καραβάν,
Самάρα, Άστα, Ус, сýμμα, Μοσκβά, Ταμάρα,
Амýρ, Βαρβάρα, Βέρα, Βένα, Τέμα, μοτόρ,
ρομάνс, нет, танк, кάρта, τράκτορ, ρακέτα,
нектάρ, τέμα, μετρό, τεάτρ, монтёр,
ρεστοράн, метеόρ, άστμα, κάсса, μάσσα, кокс,
старт, κόσμος, самова́р, семéстр, суп,
тротуа́р, кондýктор.*

Leksjon 4

Bokstaver som ikke er kjente, men som betegner lyder vi har i norsk.

4.1 Bokstavene б, г, д, з, и, й, п, ф

Б б, Г г, Д д, З з, И и, Й й, П п, Ф ф

Б uttales som norsk b i **b**åt.

Г uttales som norsk g i gåte.

Д uttales som norsk d i **d**al.

З uttales omtrent som stemt s i engelsk please [z].

И uttales som norsk i i **f**in.

Й uttales som norsk j i **f**jell.

П uttales omtrent som norsk p, men på samme måte som ved к og т skal det ikke være luftutblåsning (aspirasjon) etter lyden: spare.

Ф uttales som norsk f i fårikål.

4.2. И

I likhet med konsonanter som står foran bokstavene e og ë, uttales konsonant som står foran и bløtt, for eksempel д і диктатор.

4.3. Øvelse

бу – гу, ду – зу, пу – фу,

бе – ге, де – зе, пе – фе,

во – бо, со – зо, бу – пу, гу – ту, та – га,

бо – бѐ, до – дѐ, фо – фѐ, по – пѐ,

ти – ги, ми – ни, би – пи, ви – фи, ди – ти.

4.4. Håndskrift

Når vi skriver stor russisk Б starter vi som om vi skulle skrevet en B, men fortsetter med å sette strek over. Liten б starter som om vi skulle skrive o, og fortsetter med en bøyle over bokstaven:

Б Б Б б б б. Баку́, Абака́н.

Stor Г skrives slik vi vanligvis skriver stor T på norsk. Liten г skrives som følger:

Г Г Г г г г. Га́на, агроно́м.

Stor Д skrives slik vi skriver stor D i norsk. Liten д skriver vi slik vi skriver g på norsk:

Д Д Д д д д. Дон, радáр.

Stor З skrives slik vi skriver et 3-tall. Liten з skrives slik vi gjerne skriver liten z på norsk, hvis z skrives på følgende måte:

З З З з з з. Заго́рск, ро́за.

Både liten og stor и og ѣ skrives slik vi skriver liten og stor u på norsk. Over ѣ skrives en liten bøyle:

И И И и и и. Ива́н, Украі́на.

Ў Ў Ў ў ў ў. Ў́мен, музéй.

Stor П skrives som en stor T med to streker ned. Liten п skrives slik vi skriver n på norsk:

П П П п п п. Пана́ма, Днепр.

Når man skriver φ starter man som om man skulle skrive en o. Deretter fortsetter man med en p helt inntil:

φ φ φ φ φ φ. Ρόζα, Άφρικα.

4.5. Øvelse

Бакý, Абакáн, Гáна, агроно́м, Дон, радáр, Загóрск, рóза, Ивáн, Укра́йна, Йéмен, музе́й, Панáма, Днепр, фáза, А́фрика, Áда, Бори́с, Гага́рин, Дíма, Дина́мо, Ада́м, Зина́йда, Ёра, Ири́на, Ники́та, Новосиби́рск, Ённа, Ра́йса, Петербу́рг, Рíта, Рíга, Аме́рика, Евро́па, ба́за, ба́рон, баррика́да, гру́ппа, грамм, магази́н, орга́н, ваго́н, áвгуст, стадио́н, да, дикта́тор, до́ктор, конду́ктор, студéнт, фíзика, кри́зис, фра́за, композíтор, инструме́нт, óпера, кио́ск, коммуни́ст, фíрма, тýндра, май, спорт, аппара́т, пункт, па́па, парадóкс, íмпорт, дивáн, идиóт, пирами́да, арти́ст, инститúт, витамíн, мину́та, микроско́п, такси́, симпто́м, риск, коридóр, аристокра́т, гита́ра, фа́брика, фа́ктор, фронт.

*Бакý, Абакáн, Гáна, агроно́м, Дон, радáр,
Загóрск, рóза, Ивáн, Укра́йна, Йéмен, музе́й,
Панáма, Днепр, фáза, А́фрика, Áда, Бори́с,
Гага́рин, Дíма, Дина́мо, Ада́м, Зина́йда, Ёра,
Ири́на, Ники́та, Новосиби́рск, Ённа, Ра́йса,
Рíта, Рíга, Аме́рика, Евро́па, ба́за, ба́рон,
баррика́да, гру́ппа, грамм, магази́н, орга́н,
ваго́н, áвгуст, стадио́н, да, дикта́тор, до́ктор,
конду́ктор, студéнт, фíзика, кри́зис, фра́за,
композíтор, инструме́нт, óпера, кио́ск,
коммуни́ст, фíрма, тýндра, май, спорт,
аппара́т, пункт, па́па, парадóкс, íмпорт,
дивáн, идиóт, пирами́да, арти́ст, инститúт,
витамíн, мину́та, микроско́п, такси́,*

*симпто́м, риск, коридо́р, аристокра́т, гита́ра,
фа́брика, фа́ктор, фронт.*

Leksjon 5

To nye vokaler og l-lyden.

5.1. Bokstavene ы, л, э

Ы ы, Л л, Э э

Den russiske vokalen ы har ingen norsk motsvarighet. Lyden er omtrent som når man sier norsk u uten lepperunding.

Den russiske l-lyden uttales som de andre konsonantene hardt eller bløtt, avhengig av hvilke omgivelser den står i. Hard л uttales som l i standard østnorsk dal. Den bløte л er omtrent som vår l-lyd i ordene liv eller lin.

Э uttales som en åpen e, dvs. som en mellomting mellom norsk e og æ.

5.2. Øvelse

ла – ле, ло – лё, лы – ли, йли – Ыли,
эл – ле, ул – ли, алы – али, мэр – мер,
ны – ни, сы – си, ты – ти, мы – ми, вы – ви, ды – ди,
нэп – неп, сэр – сер, пэр – пер.

5.3. Håndskrift

Bokstaven ы står aldri i begynnelsen av et ord, så i håndskrift skrives bokstaven i praksis aldri som stor bokstav. Bokstaven skrives slik:

ы ы ы ы. Мы, ты.

På samme måte som ved håndskrevet м, skal være en liten oppsving, en liten krok, i begynnelsen av bokstaven л. Dette er helt nødvendig for å skille den fra andre bokstaver.

Bokstaven skrives slik:

л л л л л. Ладога, Урал.

Bokstaven э skrives slik:

э э э э э. Эмма, дуэт.

5.4. Øvelse

Мы, ты, Ладога, Урал, Эмма, дуэт, Во́лга, Никола́й, Толсто́й, Лэ́на, Валенти́н,
Валенти́на, Громы́ко, Крым, Ирты́ш, Косы́гин, вы, лифт, литерату́ра, эли́та, э́то, э́ти,
э́пос, аэропо́рт, эква́тор, эконо́м, экстра́кт, э́кспорт, эгойст, му́зыка, фру́кты, поэ́т, балéт,
билéт, киломе́тр, метáлл, реали́зм, энтузиáзм, Лиза, солда́т, э́тап, эли́та, балла́да,
килогра́мм, телефо́н, тарéлка.

Мы, ты, Ла́дога, Ура́л, Э́мма, дуэ́т, Во́лга,
Никола́й, Птолсто́й, Ле́на, Валенти́н,
Валенти́на, Тромбе́ко, Кры́м, Ирты́ш, Косы́ши,
вы, мифт, литерату́ра, э́мита, э́то, э́ти, э́нос,
аэропо́рт, эква́тор, эконо́м, экстра́кт, э́кспорт,
эло́ист, му́зыка, фри́кты, поэ́т, бале́т, биле́т,
киломе́тр, метáлл, реали́зм, энтузиа́зм, Ли́за,
солда́т, ста́н, э́мита, балма́да, килогра́мм,
телефо́н, таре́лка.

5.5. Øvelse

дым – Дима, суды – суди́, мыл – мил, забы́л – заби́л, ныл – Нил, пыл – пил, носы́ – носи́,
сын – си́ний, цветы́ – цвети́.

5.6. Øvelse

стул – литр, гол – лён, земли́ – плыви́, мил – мбы́ли, бил – бы́ли, пыли́ – пил, пи́ли –
полы́, лес – лом, лёт – лот, быт – бит, был – бы́ли, пел – пе́ли, ми́лый – би́тый.

Leksjon 6

Bokstavene som betegner vislelydene.

6.1. Bokstavene х, ж, ц, ч, ш, щ

Х х, Ж ж, Ц ц, Ч ч, Ш ш, Щ щ

Hard x uttales omtrent som tysk ch i **ach**, på samme sted i munnen som norsk k i **kåpe**. Bløt x
tilsvarer omtrent vår lyd i **kjemi, kilo**.

Russisk ж uttales omtrent som stemt s i engelsk **vision**, men uttales noe lenger bak i munnen.

Ц uttales omtrent som norsk ts i **Mats**.

Ч uttales omtrent som norsk tsj i **atsjo**.

Ш uttales på samme sted som ж, men den er ustemt, dvs. den uttales omtrent som norsk sj i
sjal, men noe lenger bak i munnen.

Щ uttales som en lang, fremre vislelyd, omtrent som sj i **hysj**, men noe lenger frem i munnen.
Denne lyden er alltid lang.

6.2. Alltid harde og bløte konsonanter

Ж, ш og **ц** er alltid harde konsonanter, de uttales hardt i alle posisjoner. Dette betyr at de ikke lar seg påvirke av eventuelt etterstående e, ё eller и, og de ikke uttales bløtt foran disse vokalene. Hvis и står etter **ж, ш** og **ц** må den uttales som om det skulle ha stått ы. For eksempel uttales жил som [жыл]. Om e står etter ж, ш, ц uttales э, og hvis ё står etter **ж, ш, ц**, uttales o: цел: [цэл], шёл: [шол]

ч og **щ** er alltid bløte konsonanter. De uttales dermed ikke hardt selv om de står foran a, э, o, у, ы. I praksis står imidlertid **ч** og **щ** aldri foran э og ы, svært sjelden foran o, så i praksis er dette ikke noe problem.

6.3. Øvelse

ха – ху, хи – хе, хе – ха, хо – хи, шо – ши,
жа – ша, жа – ша – ца, же – ше – це, жи – ши – ци,
ща – ча, ще – че, щё – чё, шу – чу, ща – ча – ха,
ша – ща, ше – ще, шо – щё, ши – ши, шу – шу,
жа – ша – ча, ча – ща – ша, ща – жа – ша.
же – ше – че, че – ще – ше, ще – же – ше.
шу – жу – шу, чу – шу – шу, ху – чу – шу,
щи – чи – ши, чи – ши – жи, ши – ци – ши.

6.4. Håndskrift

Både stor og liten x skrives slik vi skriver x på norsk:

X X X x x x. Хабаровск, Михаил.

Bokstaven ж skrives slik:

Ж Ж Ж ж ж ж. Жёлна, Надежда.

Bokstaven ц skrives slik:

Ц Ц Ц ц ц ц. Царское село, французский.

Merk at verken stor eller liten ч går nedenfor linjen, ”ned i kjelleren”. Bokstaven ч skrives slik:

Ч Ч Ч ч ч ч. Чукотка, Сочи.

Merk forskjellen på stor Ч og stor У:

Ч У Ч У Ч У Ч У

Bokstaven ш skrives slik:

Ш Ш Ш ш ш ш. Шинши, Алёша.

Bokstaven ш skrives slik:

Ш Ш Ш ш ш ш. Щедрин, Хрущёв.

6.5. Øvelse

Хабáровск, Михаи́л, хро́ника, хром, хлор, э́хо, хан, хиру́рг, хи́трый, духи́, блохи́, снохи́, мох, сох, во́рох.

Хаба́ровск, Михаи́л, хро́ника, хром, хлор, э́хо, хан, хиру́рг, хи́трый, духи́, блохи́, снохи́, мох, сох, во́рох.

6.6. Øvelse

Жа́нна, Наде́жда, Серге́жа, пассажи́р, журнали́ст, инже́нер, жонглё́р, уже́, жиле́т, жилóй, жили́ще, жир, журна́л, же́ртва, жена́, жанр, жа́лко, жа́воронок, жа́жда, жало́зи.

Жа́нна, Наде́жда, Серге́жа, пассажи́р, журнали́ст, инже́нер, жонглё́р, уже́, жиле́т, жилóй, жили́ще, жир, журна́л, же́ртва, жена́, жанр, жа́лко, жа́воронок, жа́жда, жало́зи.

6.7. Øvelse

Ца́рское село́, францу́зский, центр, офице́р, проце́нт, конце́рт, сце́на, медици́на, цирк, ци́фра, цита́та, оте́ц.

Ца́рское село́, францу́зский, центр, офице́р, проце́нт, конце́рт, сце́на, медици́на, цирк, ци́фра, цита́та, оте́ц.

6.8. Øvelse

Чуко́тка, Со́чи, Камча́тка, Че́хов, четы́ре, матч, чемпио́н, чек, че́рез, чу́до, учу́, хочу́, чай, ча́сто, плечо́, че́рный, заче́т, ключ.

*Чукóтка, Сóчи, Камгáтка, Чéхов, четы́ре,
матч, чемпио́н, чек, че́рез, чу́до, чу́, хо́чу, чай,
ча́сто, плечо́, че́рный, заче́т, ключ.*

6.9. Øvelse

Ши́шкин, Алёша, Шу́ра, Са́ша, Ми́ша, Ната́ша, Варша́ва, Ирты́ш, маши́на, фаши́ст,
фаши́зм, шторм, шок, шанс, шпио́н, шофе́р, душ, шко́ла.

*Ши́шкин, Алёша, Шу́ра, Са́ша, Ми́ша, Ната́ша,
Варша́ва, Ирты́ш, маши́на, фаши́ст, фаши́зм,
шторм, шок, шанс, шпио́н, шофе́р, душ, шко́ла.*

6.10. Øvelse

Щедри́н, Хрущёв, Щу́кин, това́рищ, щи, борщ, ищи́, пи́щи, ищú, плаща́, плащ, борщ,
лещ, ще́дрый, щенóк, щёлк.

*Щедри́н, Хрущёв, Щу́кин, това́рищ, щи, борщ,
ищи́, пи́щи, ищú, плаща́, плащ, борщ, лещ,
ще́дрый, щенóк, щёлк.*

6.11. Øvelse

са́жа – Са́ша, лу́жа – Лу́ша, жар – шар, жу́тко – шу́тка, жил – шил.

6.12. Øvelse

прошу́ – прощú, шёлк – щёлк, пишу́ – пишú, шок – щёк, ча́шу – ча́щу, заши́та – защи́та.

Leksjon 7

To nye vokalbokstaver.

7.1. Bokstavene ю, я

Ю ю, Я я

Ю uttrykker i fremlyd og etter vokal en kombinasjon av to lyder: j + o som i **jo**rde. Etter konsonant angir ю ikke j-lyd, men bløtgjøring (palatalisering) av foranstående konsonant + o. Я uttrykker i fremlyd og etter vokal en kombinasjon av to lyder: j + a som i **Ja**pan. Etter konsonant angir я ikke j-lyd, men bløtgjøring (palatalisering) av foranstående konsonant + a. A-elementet får i slike tilfeller en æ-aktig uttale hvis også etterfølgende konsonant er bløt.

7.2. Håndskrift

Bokstaven ю skrives slik:

Ю Ю Ю ю ю ю. Юрий, валюта.

Liksom л og м, må også я begynne med en liten krok for å skille den fra andre bokstaver.

Bokstaven skrives slik:

Я Я Я я я я. Яна, Скрябин.

7.3. Øvelse

Юрий, валюта, Яна, Скрябин, Вятка, Брянск, Аляска, Россия, Норвегия, я, яблоко, явный, ягода, маяк, сяду, своя, моя, лягу, география, история, биология, химия, Люда, Люба, Юпитер, Юра, революция, юрист, ювелир, люкс, лютеранин, меню, юмор, юморист, юноша, мою.

Юрий, валюта, Яна, Скрябин, Вятка, Брянск, Аляска, Россия, Норвегия, я, яблоко, явный, ягода, маяк, сяду, своя, моя, лягу, география, история, биология, химия, Люда, Люба, Юпитер, Юра, революция, юрист, ювелир, люкс, лютеранин, меню, юмор, юморист, юноша, мою.

7.4. Я i trykksvake stavelser

Я som står i trykksvak stavelse, uttales som en kort i-lyd. I trykksvak posisjon uttales altså e og я likt. Står я etter en konsonant, bløtgjøres denne konsonanten: тяжёло. Står den i begynnelsen av et ord eller etter vokal, uttales i tillegg en j-lyd: язык [jɪzɨk].

Siden konsonantene ч og щ alltid er bløte, vil а som står etter ч og щ i trykksvak posisjon reduseres på samme måten: часы, площадь.

7.5. Øvelse

лягу – лягушка, мясо – мясной, ряд – рядовой, час – часовый, тянет – тяну.

7.6. Vokalreduksjon i grammatiske endelser

Når vokaler står i en grammatisk endelse, i slutten av et ord, reduseres de ikke så sterk ellers i ordet. Dette gjelder særlig я. Når я står i en grammatisk endelse, reduseres den ikke til en i-lyd, men blir i stedet en kort a-lyd eller slapp e-lyd.

7.7. Øvelse

Баня, знамя, дядя, время, тётя, няня, красивая, красная, интересная.

7.8. Når joterte vokaler uttales med eller uten j-lyd

Vokalene e, ё, ю og я uttales med j-lyd når bokstavene står i begynnelsen av ord eller etter vokal. Ofte kalles disse fire vokalbokstavene for j-vokaler eller joterte vokaler. И uttales ikke med j-lyd når den står i begynnelsen av et ord eller etter en vokal.

Om det står en konsonant rett foran e, ё, ю, я og и uttales denne konsonanten bløtt. I dette tilfellet uttales ikke j-lyd, kun bløt konsonant.

7.9. Øvelse

ёду, переёду, ёжик, поёт, нет, Тёма, ящик, обаяние, пятый, Юлий, каюта, меню, или, трамвай, тигр.

Leksjon 8

Bokstaver uten egen lydverdi.

8.1. Bokstavene ъ og ь

Ъ Ъ, Ь Ь

твёрдый знак (hardt tegn), мягкий знак (bløtt tegn)

Disse to bokstavene har ingen egen lydverdi, men påvirker uttalen av de nærmeste lydene. Hardt tegn står alltid etter en konsonant og foran en av vokalene **е, ё, ю, я**. Det harde tegnet markerer da at konsonanten skal uttales hardt. Samtidig skal vokalen uttales med j-lyd. Bløtt tegn etter en konsonant betegner at denne konsonanten skal uttales bløtt. Om det bløte tegnet står mellom en konsonant og en av vokalene **е, ё, ю, я** og **и**, markerer bokstaven at konsonanten skal uttales bløtt, samtidig med at vokalen skal uttales med j-lyd. Merk at dette også gjelder и, selv om и ikke betegner j-lyd i begynnelsen av ord eller etter vokal.

8.2. Håndskrift

Bokstaven ъ finnes ikke i begynnelsen av ord, så stor bokstav i håndskrift er ikke aktuelt. Bokstaven skrives slik:

ъ ъ ъ ъ. Съест, объект.

Bokstaven ь finnes ikke i begynnelsen av ord, så stor bokstav i håndskrift er ikke aktuelt. Bokstaven skrives slik:

ь ь ь ь. Ольга, Кремль.

8.3. Øvelse

съест, объект, инъекция, объявляет, отъезжает, отъём, съёмка, конъюнктив, подъём, объясняет.

Съест, объект, инъекция, объявляет,
отъезжает, отъём, съёмка, конъюнктив,
подъём, объясняет.

8.4. Øvelse

О́льга, Кре́мль, Каза́нь, Го́рький, Сиби́рь, Ёго́рь, факультёт, апельси́н, культу́ра, филь́м, секретáрь, ию́нь, ию́ль, сва́дьба, пять, карье́ра, пьёт, семья́, семью́, муравьи́, чьи.

*О́льга, Кре́мль, Каза́нь, Го́рький, Сиби́рь, Ёго́рь,
факультёт, апельси́н, культу́ра, филь́м,
секретáрь, ию́нь, ию́ль, сва́дьба, пять, карье́ра,
пьёт, семья́, семью́, муравьи́, чьи.*

8.5. Konsonant + j-vokal / konsonant + ь + j-vokal

Husk at det er forskjell på uttalen der vi har konsonant + j-vokal – da skal det bare uttales bløt konsonant (ikke j-lyd) + vokallyd – og når vi har konsonant + ь + j-vokal – da uttales bløt konsonant + j + vokallyd.

8.6. Øvelse

пье́са – пёснѧ, бьют – дебу́т, воро́бья – обяза́н, дѧ́дѧ – дѧ́кон, бельѧ́ – ле́д, чин – чьи.

8.7. Øvelse

та – тя – тѧ, ту – тѹ – тѹю, то – те́ – те́ѧ, ты – ти – тѧи, те́ – те – те́ѧ.
да – дя – дѧ, ду – дѹ – дѹю, до – де́ – де́ѧ, ды – ди – дѧи, дэ – де – де́ѧ.
на – ня – нѧ, ну – нѹ – нѹю, но – не́ – не́ѧ, ны – ни – нѧи, нэ – не – не́ѧ.
са – ся – сѧ, су – сѹ – сѹю, со – се́ – се́ѧ, сы – си – сѧи, сэ – се – се́ѧ.
за – зѧ – зѧ, зу – зѹ – зѹю, зо – зе́ – зе́ѧ, зы – зи – зѧи, зэ – зе – зе́ѧ.
ма – мя – мѧ, му – мѹ – мѹю, мо – ме́ – ме́ѧ, мы – ми – мѧи, мэ – ме – ме́ѧ.
па – пѧ – пѧ, пу – пѹ – пѹю, по – пе́ – пе́ѧ, пы – пи – пѧи, пэ – пе – пе́ѧ.
ба – бѧ – бѧ, бу – бѹ – бѹю, бо – бе́ – бе́ѧ, бы – би – бѧи, бэ – бе – бе́ѧ.
фа – фѧ – фѧ, фу – фѹ – фѹю, фо – фе́ – фе́ѧ, фы – фи – фѧи, фэ – фе – фе́ѧ.
ва – вѧ – вѧ, ву – вѹ – вѹю, во – ве́ – ве́ѧ, вы – ви – вѧи, вэ – ве – ве́ѧ.
ла – лѧ – лѧ, лу – лѹ – лѹю, ло – ле́ – ле́ѧ, лы – ли – лѧи, лэ – ле – ле́ѧ.
ра – рѧ – рѧ, ру – рѹ – рѹю, ро – ре́ – ре́ѧ, ры – ри – рѧи, рэ – ре – ре́ѧ.

8.8. Øvelse

мат – ма́ть – ма́ч, лат – ла́ть – ла́ч, сат – са́ть – са́ч, мот – мо́ть – мо́чь, гот – го́ть – го́ч,
рот – ро́ть – ро́чь; ма́т – ма́ть – ма́ть, па́р – па́т – па́ть, ва́л – ва́л – ва́ль, то́к – те́к – те́тя,
по́ст – пе́с – пе́сик, ло́н – ле́н – Ле́нѧ, то́м – Те́ма – Те́мин, со́м – Се́ма – Се́мин,
ту́т – тѹк – тѹбик, лу́к – лю́к – лю́бит, вну́к – ню́х – ню́хи, ла́к – ля́г, слы́л – сли́л,
лу́к – лю́к, по́ла – по́ля, пло́в – кле́в, ло́зы – сле́зы, да́л – да́ль, ста́л – ста́ль, у́гол – у́голь,
мо́л – мо́ль, бы́л – бы́ль, е́л – е́ль, пы́л – пы́ль, ме́л – ме́ль, це́л – це́ль.

8.9. Alltid harde eller bløte konsonanter + ь

Av og til har vi i skriftbildet følgende bokstavkombinasjoner i slutten av ord: **-жь**, **-шь**, **-чь**, **-щь**. I disse tilfellene påvirker det bløte tegnet ikke uttalen av konsonanten foran siden **ж** og **ш** er alltid harde, mens **ч** og **щ** er alltid bløte, og ordene uttales likt med ord som slutter på **ж**, **ш**, **ч** og **щ**.

8.10. Øvelse

вра́ч, но́чь, ключ, до́чь, де́лаешь, рабо́таешь, наш, мышь, душ, ло́жь, гара́ж, вещь, борщ, по́мощь, това́рищ.

Leksjon 9

Lydlære: vokalene.

9.1. Vokalreduksjon: A og O

Trykksvak a og o uttales likt. I stavelsen umiddelbart foran trykket og som første lyd i et ord uttales o og a som en kort a-lyd: [ʌ]: мо́локó, о́стровá, ата́ка.

I alle andre trykklette stavelser uttales o og a som en slapp, e-lignende vokal: [ə]: мо́локó, досто́примеча́тельность, ата́ка.

9.2. Øvelse

дом – дома́, вол – во́лы, стол – сто́лы, боб – бо́бы, нос – носы́, пол – по́лы, звон – звоно́к, мост – мосты́, зонг – зонты́, слон – сло́ны, кот – кото́ы, бок – бока́, А́нна, сле́ва, ра́ма, ма́ма, па́па, ро́за, сло́во, на́до, мо́лод, во́рот, зо́лото, до́рог, до́ма – дома́, то́ма – тома́, окно́ – о́кна, гро́зы – грозы́, во́ды – воды́, со́сны – сосны́, слова́ – сло́во, го́лоса – голосо́а, во́рот – воро́т.

9.3. Vokalreduksjon: E og Я

Trykksvak e og trykksvak я uttales likt, omtrent som en kort i-lyd: се́мэ́стр, ря́довой. Dette gjelder dog ikke i grammatiske endelser, hvor vokalen uttales tydeligere enn ellers i ordet: большо́яя. Husk at siden konsonantene ч og щ alltid er bløte, vil a som står etter ч og щ i trykksvak posisjon reduseres på samme måten som я: часы́, пло́щадь.

9.4. Øvelse

век – века́, не́бо – небес, зе́мли – земли́, сне́га – снега́, хлеб – хлеба́, те́ло – тела́, ме́сто – места́, де́ло – дела́, лес – леса́, мех – меха́, мя́со – мясн́ик, пя́тка – пята́к, взял – взяла́, мяч – мячи́, час – часы́, чай – чай, снял – сняла́, тя́нут – тяни́, большо́й – большо́яя, но́вый – но́вая, вре́мя – вре́мени, и́мя – и́мени.

9.5. Oppsummering: vokalene

Hvis vi nå tar hensyn til alt det vi har lært om vokalreduksjon, samt når vokalbokstavene indikerer bløthet og når de indikerer j-lyd, kan vi oppsummere uttalen av vokalene:

A

- uttales i trykksterk posisjon som norsk a.
- uttales i begynnelsen av ord og i stavelsen rett før trykksterk stavelse som en kort a-lyd: [ʌ].
- uttales i andre trykksvake stavelser som en slapp e-lyd: [ə].

O

- uttales i trykksterk posisjon omtrent som norsk å.
- uttales i begynnelsen av ord og i stavelsen rett før trykksterk stavelse som en kort a-lyd: [ʌ].
- uttales i andre trykksvake stavelser som en slapp e-lyd: [ə].

Е

- I fremlyd, etter vokal og etter ь og ъ uttrykker bokstaven е en kombinasjon av to lyder: j + e.
- Etter konsonant angir bokstaven е ikke j-lyd, men bløt konsonant + e.
- I trykksvak posisjon som er i fremlyd, etter vokal og etter ь og ъ, uttrykker е en kombinasjon av to lyder: j + kort i-lyd.
- I trykksvak posisjon som er etter konsonant, uttales bløt konsonant + kort i-lyd.

Я

- I fremlyd, etter vokal og etter ь og ъ uttrykker я en kombinasjon av to lyder: j + а.
- Etter konsonant angir я ikke j-lyd, men bløt konsonant + а. А-elementet får en æ-aktig uttale hvis også etterfølgende konsonant er bløt.
- I trykksvak posisjon som er i fremlyd, etter vokal og etter ь og ъ, uttrykker я en kombinasjon av to lyder: j + kort i-lyd.
- I trykksvak posisjon som er etter konsonant, uttales bløt konsonant + kort i-lyd.
- Trykksvak я på slutten av et ord (grammatisk endelse) uttales som en kort а-lyd eller slapp e-lyd.

Ё

- I fremlyd, etter vokal og etter ь og ъ uttrykker ё en kombinasjon av to lyder: j + а̇.
- Etter konsonant angir ё ikke j-lyd, men bløt konsonant + а̇.
- Ё er alltid betont, dvs. forekommer kun i trykksterk posisjon.

Ю

- I fremlyd, etter vokal og etter ь og ъ uttrykker ю en kombinasjon av to lyder: j + о.
- Etter konsonant angir ю ikke j-lyd, men bløt konsonant + о.

И

- I fremlyd og etter vokal uttrykker и lyden i.
- Etter konsonant angir и bløt konsonant + i.
- Etter ь uttrykker и en kombinasjon av to lyder: j + i.

Э, У og Ё utsettes ikke for vesentlige endringer av selve lydverdien avhengig av hvor de står i ordet.

А, о, е og я har både kvantitativ og kvalitativ reduksjon, dvs. i trykksvake stavelser endres lydverdien på vokalen i tillegg til at den blir kortere.

И, ы, у, ю og э har bare kvantitativt reduksjon, dvs. de blir kortere i trykksvake stavelser, men endrer ikke lydverdi i vesentlig grad.

Siden ё kun forekommer kun i trykksterk posisjon, er reduksjon ikke aktuelt.

9.6. Oppgaver

9.6.1.

Gi en oversikt over vokallydene i russisk. Hvilke bokstavtegn representerer de respektive lydene? Har bokstavtegnene for vokalene noen annen funksjon enn å gjengi selve vokallyden? Gi eksempler. Oppgaven omfatter vokaler i både trykksterke og trykksvake stavelser.

9.6.2.

Hva menes med vokalreduksjon i russisk?

9.6.3.

Beskriv uttalen av vokalene, samt konsonantene foran vokalene i følgende ord. Gi lydregler som forklarer det du beskriver.

кондуктор, ресторán, Москвá, Варвára, коммунист, жилét, жилóй, жилище, жир, офицёр, концёрт, цирк, чемпиón, чёрный, Шйшкин, Швécия, машинá, фашист, фашизм, шторм, шок, шанс, шпиóн, шофёр, душ, шкóла, Щедрин, щёлк, валюта, лягúшка, ряды́, тяnú.

Lekjon 10

Lydlære: konsonantene.

10.1. Stemte og ustemte konsonanter

Et viktig fenomen i russisk lydlære er forskjellen mellom stemte og ustemte konsonanter. Stemte og ustemte lyder skyldes at vi av og til bruker stemmebåndet, av og til ikke. Du kan teste ved å legge en finger på strupehodet og kjenne at det ikke vibrerer når du uttaler ustemt с, men vibrerer når du uttaler stemt з. Du kan også holde deg for ørene mens du veksler med å lage stemte og ustemte lyder. De fleste konsonantene opptrer i par, der den ene er stemt, den andre ustemt:

Stemte	Ustemte
Б	П
В	Ф
Г	К
Д	Т
Ж	Ш
З	С

10.2. Øvelse

бак – пак, бálка – пáлка, бáба – пáпа, бой – пой, бот – пот, борт – порт, бар – пар.
вáза – фáза, влáга – флáга, вон – фон, вот – фóто, зовú – софú, зуб – суп.
гот – кот, гол – кол, гор – кор, гон – кон, грот – крот, густ – куст, гáйка – кóйка.
дам – там, дуб – туп, дот – тот, дар – тар, дик – тик, десёрт – тéсто, дверь – Тверь.
сáжа – Сáша, лúжа – Лúша, жар – шар, жúтко – шúтка, жил – шил, жёг – шок.
злой – слой, зуд – суд, зуб – суп, козá – косá, забóр – собóр, зов – сов, зал – сал.

10.3. Avstemming i utlyd

I utlyd, dvs. foran pause (ordets/setningens siste lyd), uttales stemte konsonanter ustemt. Dette gjelder både harde og bløte lyder.

10.4. Øvelse

клуб, гардероб, краб, микроб, Обь, голубь.
Киев, Горбачёв, скандинав, мотив, церковь, Любовь.
Петербург, Екатеринбург, теолог, пудинг, драматург, монолог.
Волгоград, Новгород, парад, фонд, сядь, сельдь.
Воронеж, массаж, багаж, гараж, этаж, колледж.
джаз, майонез, биосинтез, газ, сюрприз, сквозь.

10.5. Assimilasjon

Når to (eller flere) konsonanter står ved siden av hverandre, uttales alle stemt eller ustemt. Det er den siste konsonantens stemthet (evt. ustemthet) som bestemmer om hele konsonantgruppen skal uttales stemt eller ustemt. Denne regelen gjelder også over ordgrenser om ordene uttales etter hverandre uten pause. I tillegg til de konsonantene som opptrer i par, er også ц, х, ч, og щ ustemte konsonanter, og påvirker dermed eventuelt foranstående stemte konsonant.

Hvis vi har stemt konsonant + ustemt konsonant, uttales begge ustemt.

Hvis vi har ustemt konsonant + stemt konsonant, uttales begge stemt.

10.6. Øvelse

Витебск, Йбсен, абсолютно, абсурд, клуб Танго, Глеб Королёв.
Кавказ, Австрия, автомат, космонавт, Лев Сергеевич, Лев Щербakov.
Вашингтон, ногти, педагог Петров, филолог Шолохов, хирург Фёдоров.
Гладков, водка, подход, подчас, Леонид Чернов, Давид Петров.
Заволжск, Рязский, норвежский, норвежка, мужской, гараж Петра.
физкультура, блузка, низко, въезд, съезд, киргиз Чингиз Айтматов.

10.7. Øvelse

Остап Бендер, Филипп Зайцев, Архип Галкин, Осип Жданов, Глеб Зюганов.
Афганистан, афган, Иосиф Бродский, Вячеслав Бузов, Лев Давыдов.
Макбет, Стокгольм, анекдот, экзамен, рюкзак, экзема.
Тбилиси, футбол, спортзал, Венедикт Жуков, Модест Демидов, Леонид Громыко.
Машбаш, Вышгород, мальш был, багаж Зины, гараж Димы.
асбест, юрисдикция, просьба, Борис Зотов, Денис Зверев, Феликс Гуров.

10.8. В

Vi har sett at om vi har ustemt konsonant + stemt konsonant, uttales begge stemt. Dette gjelder imidlertid ikke den stemte в. В påvirker ikke foregående konsonant. Свой uttales derfor slik som det skrives. В lar seg imidlertid påvirke og blir ustemt når den står foran ustemt konsonant: автобус (uttale: афтóбус).

10.9. Øvelse

свитер, квадрат, епископ Гавриил – епископ Варфоломей,
фотограф Давыдов – фотограф Воробьев, Макбет – квартал, баскетбол – твист,
наш дом – швед, Потсдам – Свердлов.

10.10. Л, м, н, р

Konsonantene л, м, н, р er alltid stemte lyder, men de inngår ikke i systemet med konsonanter som påvirker hverandre. De påvirker derfor ikke eventuelt foranstående konsonanter til å bli stemte og påvirkes heller ikke til å bli ustemte av eventuelt etterfølgende ustemte konsonant.

10.11. Øvelse

слáлом, клуб, смарáгд, смóкинг, шнур, сноб, кри́зис, fráза.

10.12. Andre lydregler

I vanlig rask tale har vi i tillegg følgende uttaleregler:

с + ш >	lang ш	Борис Шило́в, вы́сший.
з + ш >	lang ш	увёзший, Чингиз Шукши́н.
с + ж >	lang ж	Борис Жу́ков, сжечь.
з + ж =	lang ж	ёзжу, приезжа́ть.
с + ч >	lang щ	сча́стье, исче́з.
ж + ч >	lang щ	мужчи́на.

10.13. Harde og bløte konsonanter

Følgende konsonanter er alltid harde: ж, ш, ц.

Følgende konsonanter er alltid bløte: ч, щ, й.

De andre konsonantene uttales bløtt eller hardt avhengig av omgivelsene.

Foran е, ё, и, ю, я og ь uttales bløt konsonant (unntatt ж, ш, ц).

Foran de andre vokalbokstavene, samt foran konsonanter eller i utlyd, uttales normalt hard konsonant.

10.14. Oppgaver

10.14.1.

Bestem om følgende ord uttales med eller uten j-lyd. Begrunn svaret.

пять, пьяный, инъёкция, конъюнкту́ра, О́льга, Го́рький, факультёт, карье́ра, пьёт, семья́, се́мя, муравьи́, музеи́, сесть, съесть, те́тя, дядя.

10.14.2.

Forklar i hvilke tilfeller det ikke er samsvar mellom skrift- og lydbilde når det gjelder russiske konsonanter.

10.14.3.

Forklar hvordan man uttaler de tre første lydene i hvert av følgende ord. Gå ut fra normal talehastighet. Begrunn uttalen ut fra generelle uttaleregler.

втяну́ть, отойти́, цирк, сгорéл, пьяне́ть, всего́, пятиле́тка, своём, шить, шьют, мужчи́на, по́зже, сде́лать.

10.14.4.

Beskriv hvilke lyder de understrekede bokstavene representerer i uttalen av følgende setninger. Begrunn svarene. Forutsett normal talehastighet:

Э́тот гара́ж был постро́ен в про́шлом го́ду. Гара́ж интере́сен.

11. Det russiske alfabetet

Vi har nå sett på alle bokstavene i alfabetet og setter det her bokstavene opp i deres rekkefølge i alfabetet. Vitenskapelig translitterasjon og norsk språkråds translitterasjonsregler er også tatt med.

Bokstav	<i>Kursiv</i>	Bokstavens navn	Vitenskapelig translitterasjon ¹	Vanlig norsk translitterasjon ²
А а	<i>А а</i>	а	a	a
Б б	<i>Б б</i>	бэ	b	b
В в	<i>В в</i>	вэ	v	v
Г г	<i>Г г</i>	гэ	g	g
Д д	<i>Д д</i>	дэ	d	d
Е е	<i>Е е</i>	йэ	e	je, e
Ё ё	<i>Ё ё</i>	йо	ë	jo, o
Ж ж	<i>Ж ж</i>	жэ	ž	zj
З з	<i>З з</i>	зэ	z	z
И и	<i>И и</i>	и	i	i
Й й	<i>Й й</i>	и краткое	j	j
К к	<i>К к</i>	ка	k	k
Л л	<i>Л л</i>	эль	l	l
М м	<i>М м</i>	эм	m	m
Н н	<i>Н н</i>	эн	n	n
О о	<i>О о</i>	о	o	o
П п	<i>П п</i>	пэ	p	p
Р р	<i>Р р</i>	эр	r	r
С с	<i>С с</i>	эс	s	s
Т т	<i>Т т</i>	тэ	t	t
У у	<i>У у</i>	у	u	u
Ф ф	<i>Ф ф</i>	эф	f	f
Х х	<i>Х х</i>	ха	ch	kh
Ц ц	<i>Ц ц</i>	цэ	c	ts
Ч ч	<i>Ч ч</i>	че	č	tsj
Ш ш	<i>Ш ш</i>	ша	š	sj
Щ щ	<i>Щ щ</i>	ща	šč	sjtsj
Ъ ъ	<i>Ъ ъ</i>	твёрдый знак	”	utelates
Ы ы	<i>Ы ы</i>	ы	y	y
Ь ь	<i>Ь ь</i>	мягкий знак	’	utelates
Э э	<i>Э э</i>	э	è	e
Ю ю	<i>Ю ю</i>	йу	ju	ju
Я я	<i>Я я</i>	йа	ja	ja

¹ I henhold til reglene i Scando-slavica.

² Norsk språkråds anbefaling for transkripsjon av russisk. Denne versjonen er noe forenklet. For alle detaljer se: http://www.sprakradet.no/Sprakhjelp/Rettskriving_Ordboeker/Transkripsjon_av_kyrillisk_og_nygresk/